

WYBRANE METODY NAUCZANIA PODAJĄCEGO; PROBLEMOWEGO I EKSPONUJĄCEGO

Do ważnych czynników warunkujących efektywność procesu nauczania – uczenia się należy aktywny udział uczestniczących w nim uczniów. Metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy pozwalają na wykorzystanie własnego potencjału intelektualnego uczniów, a także właściwe zaangażowanie uczestników lekcji.

„Powiedz mi, a zapomnę, pokaż, a zapamiętam,
pozволь wziąć udział, a zrozumie”

Konfucjusz

1. **Metody podające: pokaz – Przypowieści; krainy biblijne.**
2. **Metody problemowe: metody dyskusyjne /technika kuli śniegowej;/trybunał**
3. **Metody oglądowe /eksponujące/: etiuda pantomimiczna**

AD. 2 WYBRANE METODY PROBLEMOWE

TECHNIKA KULI ŚNIEGOWEJ

Jest metodą do ustalania jakiegoś stanowiska w sprawie, np. przy definiowaniu pojęć i zasad. Wcześniej na lekcji należy opracować wiele ćwiczeń opisujących zarówno istotne jak i nieistotne cechy pojęcia. Sięgamy po tę metodę, jeśli uczniowie wiedzą coś o danym pojęciu lub danej grupie pojęć.

Technika kuli śniegowej jest techniką indukcyjnego zdobywania wiedzy o pojęciach i zasadach. Nauczyciel podając uczniom w różny sposób zestawione przykłady i nieprzykłady pojęcia wywołuje ich indukcyjne myślenie i doprowadza w ich umysłach do definicji pojęcia.

Przebieg wprowadzenia pojęcia podczas lekcji biblijnej z wykorzystaniem techniki kuli śniegowej winien wyglądać następująco:

1. Przedstawienie tematu, prawdy centralnej i celów lekcji - wywołanie zainteresowania uczniów.

Temat lekcji:

Życie w Duchu

Prawda centralna

Duch Święty umożliwia owocne życie chrześcijańskie

Cele lekcji:

- uczeń wymienia i omawia owoce Ducha wyszczególnione w omawianym fragmencie Biblii / List św. Pawła do Galacjan 5:22-26/
- uczeń wypowiada się, czym jest owocne życie chrześcijańskie
- uczeń wskazuje na możliwość na praktycznego zastosowania wybranych owoców Ducha w życiu
- uczeń podaje przykład ze swojego życia, w jaki sposób zastosował lub chce zastosować wybrany owoc Ducha
- uczeń podejmuje działania i postawy w celu wdrożenia w życie wybranego owocu Ducha.

Wywołanie zainteresowania

1. Zabawa z jabłkami: Dzieci otrzymują jabłka zawieszane na sznurkach, dobierają się w pary i muszą nakarmić kolegę/koleżankę owocem. Osoba karmiona nie może używać rąk.
2. Owocne życie chrześcijańskie.
Podawanie przykładów i tzw. nieprzykładów pojęcia, tak aby odpowiadały jego istotnym cechom.
Ćwiczenia
2. Nakłanianie uczniów, aby snuli domysły, jakie są cechy istotne pojęcia i podawali argumenty, na których się opierają. Nauczyciel stawia uczniom pytania, które naprowadzają myślenie uczniów na właściwy kierunek, następnie następuje porównywanie przez uczniów cech przykładów i nieprzykładów.
3. Gdy uczniowie mają już obraz pojęcia i sami podają jego istotne cechy i przykłady nadchodzi moment na zastosowanie kuli śniegowej:
 - każdy uczeń otrzymuje kartkę papieru i formułuje na niej swoją definicję pojęcia – teraz uczniowie łączą się w pary i ustalają wspólną wersję definicji pojęcia, wykorzystując ten sam arkusz papieru,
 - pary uczniów łączą się z kolejnymi parami i negocjują wspólne stanowisko,

- potem czwórki dogadują się z innymi czwórkami, aby uzgodnić kolejną wspólną wersję definicji,
- ostatnia faza może wyglądać podobnie jak poprzednie („ósemki” konfrontują swoje definicje z definicjami innych „ósemek”) lub polegać na wspólnym, z udziałem całej grupy uzgodnieniu ostatecznego stanowiska i zapisania go w zeszytach oraz porównaniu z definicjami w słownikach, podręcznikach itd.

Metoda ta może być skuteczna w każdej sytuacji, gdy zależy nam, aby cała grupa wynegocjowała wspólne stanowisko.

Po wprowadzeniu głównego materiału biblijnego następuje uogólnienie i wiązanie teorii z praktyką. Warto wtedy wykorzystać ćwiczenia:

2. Analiza przykładów: Dzieci podają owoc Ducha jaki potrzebny byłby bohaterom analizowanych życiowych sytuacji:
 - Stojąc w kolejce do sklepiku szkolnego inne dzieci wypychają się bez kolejki, popychają (potrzebny owoc Ducha to...),
 - Zaplanowana atrakcyjna wycieczka z kolegami nie dochodzi do skutku z powodu złej pogody (potrzebny owoc Ducha to...),
 - Uczysz się, a młodsza siostra przeszkadza ci, chcąc się z tobą bawić (potrzebny owoc Ducha to...),
 - Chciałbyś mieć nowy rower, ale rodzice mówią, że w tym momencie sytuacja finansowa rodziny na to nie pozwala i musisz poczekać kilka miesięcy (potrzebny owoc Ducha to...)
 - Czyjaś mama jest od dłuższego czasu w szpitalu a lekarze mówią, że jej stan jest poważny. Dziecko martwi się. (potrzebny owoc Ducha to...),
 - Dziecko ma problemy z porannym wstawaniem, musi biec często na przystanek albo nawet spóźnia się na lekcje (potrzebny owoc Ducha to...),
 -
3. Komentarz podsumowujący: Owoc Ducha nie jest łatwo „wyhodować”. Każdy chrześcijanin ma Ducha Świętego, który mieszka w nim, dzięki Jego mocy może prowadzić owocne życie.
 - Nawiązanie do Gal. 5:24 – można być chrześcijaninem nie wydającym owocu, ale podjęcie decyzji o ukrzyżowaniu starej natury prowadzi do przepływu Bożej mocy w życiu człowieka.
 - Podjęcie decyzji, stała „pielęgnacja” życia w Chrystusie, w Duchu Świętym.
 - Pomocne: czytanie Biblii, modlitwa, uczestniczenie w życiu Kościoła,

METODA TRYBUNAŁU

Metoda ta należy do grup metod psychosocjologicznych. Podobnie jak to się dokonuje w procesie sądowym, wybraną scenę osądza i ocenia sędzia, oskarżyciel, obrońca, ławnicy i osoby występujące w roli świadków. Prowadzona debata, dotycząca pozytywnego problemu, to prezentacja opinii, argumentów, myśli.

Można wyróżnić trzy poziomy zglębiania problemu: rozeznanie sytuacji, argumenty uzasadniające różne stanowiska, szukanie pomocy w podejmowaniu decyzji. Po rozstrzygnięciu przez osoby bezpośrednio uczestniczące w przewodzie winni być włączeni wszyscy uczniowie celem ustosunkowania się do „wyroku”. W końcowym etapie włącza się katecheta, który przez cały czas obserwował przebieg pracy podając własne rozstrzygnięcie i ustosunkowując się do opinii uczestników „procesu”.

Metoda ta uczy umiejętności dyskusji, poszukiwania własnych argumentów, obrony swojego stanowiska w sprawie wiary. Rodzi szczególną aktywność biorących w niej udział¹.

Poniżej zamieszczono przykład zastosowania metody trybunału na podstawie historii opartej na fragmencie biblijnym z II Sam. 11.1-27 ; 12.1-14 – historii króla Dawida i Batszeby oraz jej męża Uriasza. Jest to część konspektu lekcji opracowanego przez J. Lindnera. Oto on:
Uczniowie głośno czytają historię biblijną.

Młodzież dzielimy na grupy, których zadaniem jest przygotowanie rozprawy.

1. **Grupa**: Na podstawie przeczytanego fragmentu Pisma Świętego przeanalizujcie sytuację Dawida i Batszeby po popełnieniu przez nich cudzołóstwa i zaplanowaniu przez Dawida zabójstwa Uriasza Chetejczyka. Napiszcie mowę oskarżycielską przeciwko nim.
Wybierzcie osobę, która odegra rolę prokuratora i wygłosi mowę w czasie rozmowy sądowej.

¹ J. Szpet, *Dydaktyka katechezy*, dz. cyt., za: S. Kulpaczyński, *Metoda „trybunału” w katechezie*, w: *Aktywizowanie katechizowanych*, Lublin 1997 s. 276.

2. **Grupa:** Na podstawie przeczytanego fragmentu Pisma Świętego przeanalizujcie sytuację Dawida i Betszeby po pełnieniu przez nich cudzołóstwa i zaplanowania przez Dawida zabójstwa Uriasza Chetejczyka i napiszcie mowę obrończą adwokata. Wybierzcie osobę, która odegra rolę adwokata i wygłosi mowę w czasie rozprawy sądowej.
3. **Grupa:** Na podstawie przeczytanego fragmentu Pisma Świętego przeanalizujcie sytuację Dawida i Betszeby po pełnieniu przez nich cudzołóstwa i zaplanowania zabójstwa Uriasza Chetejczyka i napiszcie mowę Betszeby. Wybierzcie osobę, która odegra rolę Betszeby.
4. **Grupa:** Na podstawie przeczytanego fragmentu Pisma Świętego przeanalizujcie sytuację Dawida i Betszeby po pełnieniu przez nich cudzołóstwa i zaplanowania zabójstwa Uriasza Chetejczyka i napiszcie mowę Dawida. Wybierzcie osobę, która odegra rolę Dawida.
5. **Grupa:** Na podstawie przeczytanego fragmentu Pisma Świętego przeanalizujcie sytuację Dawida i Betszeby po pełnieniu przez nich cudzołóstwa i zaplanowania zabójstwa Uriasza Chetejczyka i wybierzcie sędziego. Ułóżcie pytania jakie zada świadkom.
Wybierzcie świadków, którzy będą składać zeznania.

Kolejność działań:

- rozeznanie sytuacji,
- wypracowanie argumentów uzasadniających stanowisko,
- uzasadnienie wyroku,
- debata w celu oceny podjętego wyroku,
- nauczyciel dokonuje podsumowania przeprowadzonej dyskusji.

Po zakończeniu pracy w grupach uczniowie dokonują prezentacji rozprawy sądowej.

Biorąc pod uwagę okoliczności i tło historyczne należy przeprowadzić dogłębną dyskusję nad postępowaniem postaci występujących w historii biblijnej.

Na koniec nauczyciel zadaje pytania dotyczące treści oglądanej rozprawy sądowej w celu zachęcenia uczniów do przedstawienia opinii, myśli i argumentów uzasadniających swoje stanowisko oraz uzasadnienia wyroku, po czym sam ustosunkowuje się do przebiegu i wyroku sądu podczas rozprawy.

Przykład: lekcja

Ad. 3. Wybrane metody z grupy metod eksponujących (uczenie się poprzez przeżywanie)

1. Kolorowa etiuda pantomimiczna

Jedną z ciekawych technik dramowych jest ilustracja pantomimiczna (etiuda). Polega na przedstawianiu ciałem, głosem, mimiką określonego problemu lub tematu. Sprzyja przeżyciu danej sytuacji. Za przykład do zastosowania może posłużyć biblijna przypowieść „Dwa fundamenty” z Mat. 7, 24-29 (skała, człowiek rozsądny, dom pierwszy, deszcz, potoki, wiatry, fundament, człowiek nierozsądny, drugi dom, piasek, wielki upadek, zdumiewający tłum). Każdy z uczniów wybiera przedmiot, postać, zjawisko występujące w historii. Podczas czytania tekstu przez narratora, kiedy wystąpi dana rzecz czy postać, musi nastąpić krótka przerwa na zilustrowanie przebiegu wydarzeń za pomocą etiudy pantomimicznej. Wskazany jest do odegrania swojej roli przygotować charakteryzację. .

Inny przykład:

Mat. 13, 36-43

Ludzie /lud/

Uczniowie

Siejący nasienie

Syn Człowieczy

Rola

Świat

Dobre nasienie – synowie królestwa

Kąkol – synowie złego; Nieprzyjaciół - diabeł

Żniwo – koniec świata; Żeńcy – aniołowie /kilku/; Ogień; Ci, którzy popełniają nieprawość /kilku/; Sprawiedliwi /zajaśnieją/

LEKCJA TEMATYCZNO-PROBLEMOWA

1. Modlitwa
 - O motywację do nauczania dzieci
 - O siebie samych
 - O dzieci, które nauczamy
 - Modlitwa o konkretną lekcję
2. Wybór tematu lekcji
 - Lekcja według założeń programowych
 - Lekcja okolicznościowa
 - Lekcja pokazowa, otwarta
3. Wyznacz podstawę biblijną
 - Studium Słowa Bożego /pamiętajmy aby nie wybierać zbyt wielu fragmentów Pisma Świętego/
4. Wybierz prawdę biblijną /„prawdę centralną”
5. Wybierz „Złoty werset”
6. Wyznacz cele lekcji – PAMIĘTAJ! CELE OPERACYJNE – SPRAWDZALNE – DAJĄCE SIĘ ZAOBSERWOWAĆ - KONKRETNE
7. Wybierz metody nauczania dostosowane do twojej lekcji.
8. Podaj formę pracy z uczniami.
 - Indywidualna
 - Zbiorowa
 - W parach
9. Dobierz odpowiednie środki dydaktyczne.
10. Tok lekcji
 - a) zajęcia wprowadzające, wzbudzenie motywacji (zahaczyć)

TA CZĘŚĆ LEKCJI MUSI BYĆ SKONSTRUOWANA W TAKI SPOSÓB, ABY WZBUDZIĆ W UCZNIACH ZAINTERESOWANIE TEMATEM I ZACHĘCIĆ ICH DO AKTYWNEGO UCZESTNICTWA W PROCESIE UCZENIA POPRZEZ: RUCH, DZIAŁANIE, REBUSY, ZAGADKI, POKAZ I INNE METODY

- b) zaznajomienie uczniów z nowym materiałem (zajrzeć)

TA CZĘŚĆ LEKCJI JEST SKONSTRUOWANA W TAKI SPOSÓB, BY BIBLIA MOGŁA WYPOWIEDZIEĆ SIĘ NA TEMAT OMAWIANEGO ZAGADNIENIA

- c) kształtowanie postawy odpowiedzi człowieka; kierowanie procesami uogólniania (zastanović się)

CZĘŚĆ POŚWIĘCONA NA OMÓWIENIE SPOSOBÓW, JAK TEKST BIBLIJNY MOŻE WPŁYNAĆ NA ŻYCIE I POSTĘPOWANIE UCZNIÓW. ZAPIS NAJWAŻNIEJSZEGO PRZEKAZU LEKCJI WRAZ Z TYM, CZEGO DZIECI UCZYŁY SIĘ WCZEŚNIEJ. PRADA BIBLIJNA PRZENIESIONA Z BOHATERA BIBLIJNEGO DO WSPÓŁCZESNEGO ŻYCIA DZIECKA. POJĘCIA – PRZYKŁADY I NIEPRZYKŁADY. WERSET BIBLIJNY DO ZAPAMIĘTANIA. /KONKURS BIBLIJNY/

- d) wiązanie teorii z praktyką – zastosowanie (zabrać)
KAŻDY Z UCZNIÓW WYBIERA JEDEN Z MOŻLIWYCH SPOSOBÓW, W JAKI ZAREAGUJE NA DANY TEKST. FORMUŁOWANIE ZALECEŃ I POSTANOWIEŃ. WYKONANIE ROBÓTKI/PACY PLASTYCZNEJ

- e) ocena
SPRAWDZENIE WIADOMOŚCI I OCENA KOMPETENCJI UCZNIÓW